

УДК 338.439.42:339.132.001 (477)

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПОПИТУ І ПРОПОЗИЦІЇ НА ПРОДОВОЛЬЧОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

О.Ф. Кирилюк, кандидат економічних наук

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Обґрунтовано та узагальнено теоретичні засади формування попиту і пропозиції на продовольчому ринку України, визначено заходи щодо забезпечення населення якісними, екологічнобезпечними продуктами харчування з урахування зовнішніх і внутрішніх чинників впливу на розвиток національного продовольчого ринку.

Постановка проблеми. Посилення світових глобалізаційних процесів підвищує продовольчу залежність країн та загрозу завоювання внутрішнього ринку країни іноземними сільгосптоваровиробниками. Ці процеси потребують функціонування в державі високорозвиненої структури продовольчого ринку, стійкого до впливів зовнішніх факторів, що у свою чергу, вимагає розробки заходів запобігання загрозам у продовольчій сфері, оскільки продовольча безпека є найважливішою системою життєзабезпечення населення. У зв'язку з цим вирішення проблеми продовольчого забезпечення як у світі, так і в Україні на сучасному етапі набуває особливої актуальності і вимагає детального вивчення розвитку продовольчого ринку як самостійної системи, яка піддається впливу різноманітних чинників, і обґрунтування місця кожного з них у його формуванні та функціонуванні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Наукове дослідження проблем роз-

витку продовольчого ринку має глибоке історичне коріння. На всіх етапах еволюції економічної думки в працях зарубіжних та вітчизняних вчених знаходили відображення теоретичні і методологічні аспекти функціонування та розвитку продовольчого ринку. Вагомий внесок у вивчення чинників формування продовольчого ринку здійснили А. Сміт, Д. Рікардо, А. Маршалл та інші. Питанням формування і функціонування продовольчого ринку присвячено наукові доробки сучасних вітчизняних економістів О.В. Березіна, О.М. Варченко, В.М.Гейця, О.І. Гойчук, М.М. Лячука, І.І. Лукінова, Л.Б. Пасхавера, П.Т. Саблука, О.М. Шпичака, О.В. Шубравської та інших. Водночас ця тема є досить багатогранною і деякі аспекти визначення впливу ряду чинників на вирішення проблеми продовольчого забезпечення населення країни в умовах розвитку світових глобалізаційних процесів вимагає нових, якісних підходів.

Метою і завданням статті є теоретичне обґрунтування особливостей та рушій-

них чинників, що впливають на розвиток продовольчого ринку країни, вивчення глибинних причинно-наслідкових зв'язків та визначення ролі кожного з них у вирішенні сучасних проблем продовольчого забезпечення і сталого функціонування ринку продовольства в Україні.

Результати дослідження. Вирішення проблем продовольчого забезпечення залежить від вивчення і врахування дії чинників, що формують функціонування ринку продовольства в Україні. Під чинниками розвитку сучасного продовольчого ринку слід розуміти умови і передумови, які, знаходячись у тісній взаємодії, сприяють зміні існуючих умов в часі і просторі, визначають об'єктивні можливості їх трансформації.

Розвиток ринку, як системи в сучасних умовах, передбачає перехід до нового рівня його організації. При постійно мінливому зовнішньому середовищі цільовою функцією цього процесу має стати підвищення рівня фізичної достатності та економічної доступності продовольства, самозабезпечення населення країн якісним продовольством з урахуванням природних, економічних, демографічних особливостей, виду трудової діяльності і національних традицій харчування, його структури [1]. За останнє десятиліття світові ціни на продукти харчування практично подвоїлись, значно збільшилась у світі кількість людей, які голодують. За прогнозами ФАО населення світу в 2015 р. становитиме 7207 млн чол., а в 2030 р. — 8270 млн чол. Таке зростання відбуватиметься переважно за рахунок збільшення населення в країнах, що розвиваються. При цьому щорічні темпи зростання попиту на сільськогосподарську продукцію становитимуть 1,6% і 1,4% відповідно [6].

У зв'язку з особливими природними і кліматичними умовами Україна має потужні ресурси і можливості, викорис-

тання яких дозволило б у повній мірі забезпечувати власне населення продуктами харчування і нарощувати експортний потенціал та вихід на світові ринки продовольства. Проте показники продовольчої безпеки у країні погіршуються, фактичне споживання більшості основних видів продуктів знаходиться нижче раціональних норм, харчування населення є незбалансованим. Отже, продовольча система базується на виробництві продовольства без урахування дії законів попиту і пропозиції, розгалуження системи натурального отримання продуктів харчування в приватних господарствах, порушення зв'язків між товаровиробниками і переробними підприємствами, що свідчить про наявність загрози продовольчій безпеці та необхідність детального вивчення чинників формування попиту і пропозиції на продовольчих ринках України [2].

Процес розвитку продовольчого ринку пов'язаний зі зміною параметрів системи чинників, які зумовлюють його динаміку. В процесі товарообміну на продовольчому ринку беруть участь, з одного боку, покупці, доходи яких забезпечують платоспроможний попит, залежно від якого формується кон'юнктура ринку, визначаються асортимент і якість товарів, а з другого — виробники продовольства (пропозиція) [3]. У часі і просторі співвідношення між цими взаємопов'язаними і взаємодіючими сторонами є нестабільним. Результатом їх взаємодії виступає ціна, яка схильна до змін. При недостатній пропозиції або незадоволеному попиті вона збільшується доти, поки не призведе до вищої пропозиції чи нижчого попиту. При підвищеній пропозиції (надлишку), навпаки, зниження ціни стимулює попит, який, в свою чергу, обмежений кількісними можливостями споживання продовольства, і зменшує пропозицію. Головними чинниками роз-

витку продовольчого ринку і вирішення продовольчого забезпечення у країні виступають попит, пропозиція, ціна та конкуренція, а рівновагу встановлюють закони попиту і пропозиції. Рівень рівноважної ціни визначається як затратами виробництва, так і платоспроможністю споживачів. Це забезпечує максимально можливий у відповідних умовах обсяг продажу на продовольчому ринку.

На величину попиту і пропозиції, як головних чинників розвитку продовольчого ринку, впливає також значна кількість ендогенних і екзогенних чинників. До них можна віднести технологію виробництва і смаки споживачів, погодні умови, податкову політику й обмінний курс національної валюти та ін. Цей ринок має специфічні чинники розвитку, пов'язані з особливостями самого предмету обміну — продовольства, як споживої вартості, а саме:

- стратегічне значення харчових продуктів, зумовлене постійною потребою в них будь-якого суспільства, від рівня забезпеченості якими залежить соціальна, політична та економічна стабільність у країні;

- залежність виробництва продуктів харчування від впливу погодних умов, негативну дію яких, навіть при сучасному рівні розвитку науково-технічного прогресу, практично неможливо нейтралізувати;

- постійність попиту на харчові продукти при сезонності, а також нерівномірності їх виробництва по роках, що зумовлює необхідність створення запасів, а також резервних фондів для стабільного забезпечення населення у випадку непередбачених ситуацій природного, політичного і воєнного характеру;

- невідповідність між попитом і рівнем споживання, з одного боку, та можливостями виробництва харчових продуктів, з другого, що веде до необхідності розширення і удосконалення міжрегіональних і міждержавних продовольчих

та сировинних зв'язків на основі територіального поділу праці;

- еластичність попиту на окремі види харчових продуктів знаходиться у залежності від платоспроможності населення і в той же час залишається у цілому відносно постійною.

До важливих чинників, що потребують особливої уваги в сучасних умовах розвитку світових глобалізаційних процесів, слід віднести необхідність участі в різних інтеграційних формуваннях і СОТ, що підсилює відкритість ринку, зміни в кон'юктурі на світовому продовольчому ринку. Все це зумовлює необхідність окремо розглядати чинники розвитку попиту і чинники розвитку пропозиції на продовольчому ринку країни.

Асортимент і обсяги продовольчих товарів залежать, одного боку, від їх корисності, а з іншого, — від бюджету споживача. Формування бюджету складається із поточних доходів населення. Специфічна особливість попиту на продовольчому ринку пов'язана як з наявністю постійного попиту на продукти харчування, так і з обмеженими потребами людини в їжі, кількісний поріг яких визначають фізичні можливості людини. Це — головна причина невідповідності між попитом та рівнем споживання і можливостями виробництва. Дана особливість вимагає враховувати оптимальне співвідношення поживних речовин у харчовому раціоні, визначати потреби в певних видах продовольчих товарів та знаходити шляхи їх задоволення за рахунок розширення і вдосконалення внутрішніх продовольчих і сировинних зв'язків на основі територіального поділу праці та спеціалізації регіонів. Згідно Методики визначення індикаторів продовольчої безпеки калорійність середньодобового раціону харчування населення України має знаходитись в межах оптимальних норм: нижньої (3000 ккал) та верхньої (3500 ккал). За останні роки

цей показник наближається до нижньої норми, досягнення верхньої норми коливається в межах 80–86%. Невідповідність калорійності середньодобового раціону харчування населення медичним нормам є характерною для всіх областей України. Збалансоване харчування людини залежить від рівня споживання продуктів тваринного походження, 55% добового раціону повинно забезпечуватись за їх рахунок. У раціоні харчування населення за останні роки вони складали лише четверту частину порогового критерію [4].

На розвиток продовольчого ринку країни значною мірою впливає чисельність населення, його національний склад та структура за статтю і віком. Окремі харчові продукти користуються різним попитом у різних груп споживачів (сільське і міське населення, демографічні групи населення). Витрати на харчування є найбільш вагомою статтею сукупних витрат домогосподарств (близько 55%). В останні роки сільські мешканці спрямовують на харчування більшу частину сукупних витрат ніж міські (відповідно 61% проти 53% за 9 місяців 2011р). Дещо відрізняється і структура харчування сільських жителів: вони споживають більше картоплі (у 1,7 рази), хліба і хлібних продуктів (у 1,3 рази), овочів і баштанних (у 1,2 рази), цукру (на 10%). Домогосподарства з дітьми витрачали на харчування 55% свого бюджету, а без дітей - дещо більше [5]. Зміна реальних доходів на душу населення свідчить про зміну економічної ситуації в країні, не тягне за собою пропорційної зміни попиту на продовольство, а знаходить відображення у збільшенні чи скороченні попиту на продовольство в міру еластичності попиту по доходах (або в міру чутливості величини попиту до зміни рівня доходу).

Встановлено, що в домогосподарств з життєвим рівнем, наближеним до межі бідності, при підвищенні доходів витрати

на продукти харчування зростають пропорційно доходу і становлять більше 65%. У домогосподарств з високим життєвим рівнем частка витрат на харчування в цілому зростає повільніше і коливається в межах 43–45% [5]. Дослідження показали, що з ростом доходів населення збільшується попит на дорожчі продукти, наприклад, багаті білком продукти тваринного походження. За покращення добробуту населення більшим попитом користуються сир, овочі, фрукти. Попит на такі продукти, як картопля, хліб та хлібобулочні вироби скорочується.

Із збільшенням загального попиту на продовольство можлива його диференціація на деякі продукти харчування, яка з часом може посилюватись і суттєво вплинути на виробництво. Наприклад, на внутрішньому продовольчому ринку можуть виникати проблеми, пов'язані із надлишковою пропозицією картоплі власного виробництва.

Зміна потреби харчових продуктів, як фактор розвитку продовольчого ринку, знаходиться в залежності від динаміки роздрібних цін на них, проте формування останніх знаходяться у безпосередній залежності від пропозиції. Формування пропозиції на ринку доцільно розглядати в залежності від джерел їх надходження - із власного виробництва, запасів та імпорту. Більшості продукції сільського господарства притаманний сезонний характер виробництва і, відповідно, різна швидкість обертання на ринку. Дослідження чинників пропозиції продукції доцільно проводити по коротко-, середньо- та довгостроковому періодах.

У короткостроковому періоді (до одного року) пропозиція продукції на ринок формується за наявними запасами та надходженнями від виробництва поточного року.

В середньостроковому періоді (від року до п'яти) поряд із виробництвом

продукції здійснюється процес її переробки, що призводить до розширення асортименту і задоволення потреби в період зниження пропозиції.

Довгостроковий період охоплює п'ять і більше років, тобто включає декілька короткострокових і середньострокових періодів. У цей час планують суттєві зміни обсягів виробництва, що передбачає нарощення виробничих потужностей в галузі.

Обсяг продукції, що за даної ціни може бути запропонований вітчизняними товаровиробниками, значною мірою залежить від витрат, відшкодування яких є необхідною умовою продовження виробництва. Вони, в свою чергу, визначаються технологією виготовлення продукції і цінами на чинники виробництва. Вибір технології визначається кількістю та якістю наявних чинників виробництва. У період економічного росту досить стрімке підвищення рівня оплати праці при використанні покращених технологій приводить до зміни співвідношення ціни на працю і засобів виробництва та до виникнення необхідності взаємозаміщення чинників виробництва. Випереджаючий ріст ціни на працю призведе до зниження конкурентоспроможності тих галузей виробництва, які менш доступні технологічному прогресу і вимагають більших витрат праці (скотарство, свинарство, картоплярство). У цих умовах важливим чинником розвитку продовольчого ринку є кількісне та якісне збільшення виробництва продовольства, що здійснюється з використанням досягнень науково-технічного прогресу і в сільськогосподарському виробництві, і в переробній промисловості, розширення асортименту з врахування потреб різних категорій населення. Особливого значення набуває екологізація виробництва, яка включає раціональне використання наявних природних ресурсів,

забезпечення населення "екологічними" харчовими продуктами.

Важливий чинник пропозиції і мета господарської діяльності товаровиробників — це одержання максимального прибутку. Саме він є головним мотивом розширення чи скорочення масштабів виробництва і спонукає товаровиробників збільшувати виробництво тієї продукції, попит на яку має тенденцію до зростання, мінімізувати затрати коштів на виробництво одиниці продукції, дорожче продавати свою продукцію. Величина прибутку залежить від багатьох чинників, серед яких головними є ціни на вироблену продукцію, ціни на засоби виробництва та витрати на виробництво продукції. Кількісною мірою залежності обсягів продажу від чинників, що його визначають, є коефіцієнт еластичності пропозиції. Його доцільно використовувати при прогнозуванні зміни ціни у випадку зміни витрат виробництва. Чим нижча вірогідність підвищення ціни, тим нижча вірогідність збільшення обсягів виробництва продукції. Високий ризик скорочення доходів через нестабільність ціни стримує виробництво.

Еластичність виробництва сільськогосподарської продукції по ціні залежить від завантаження виробничих потужностей, що є характерним для виробників тваринницької продукції, де при достатній завантаженості виробничих потужностей підвищення цін може стати вагомим стимулом збільшення обсягів виробництва.

Практика свідчить, що зміна обсягів сільськогосподарського виробництва в цілому здійснюється значно повільніше, ніж динаміка обсягів виробництва окремого продукту в результаті зміни виробничого напрямку. Як правило, чим нижче частка досліджуваного продукту в суспільному виробництві, тим вища, за інших рівних умов, еластичність його виробництва по ціні.

Вирішальним за умов зміни виробничого напрямку при нестійких цінах є взаємозамінність продуктів чи чинників у процесі виробництва. Продукти з однаковими чи аналогічними вимогами до виробничих чинників (виробництво окремих видів м'яса) мають вищу еластичність виробництва по ціні, ніж продукти зі специфічними вимогами (наприклад, яйця). З іншого боку, споріднене виробництво і можливість використання додаткових чинників сприяє підвищенню стійкості виробництва до коливань ціни (виробництво яєць і м'яса птиці; виробництво молока і м'яса ВРХ).

Важливим чинником збільшення пропозиції за рахунок власного виробництва є можливість швидкого постачання засобів виробництва при зміні попиту на них. Чим вище еластичність пропозиції цього чинника за ціною, тим вище, за інших рівних умов, і еластичність виробництва за ціною. Це підтверджується можливістю швидкого придбання зерна і комбікормів для вирощування птиці і обмеженими можливостями збільшення виробництва кормів для відгодівлі ВРХ.

Важливим чинником розвитку продовольчого ринку є конкуренція. В економічно розвинутих країнах в основі конкуренції лежить або макроекономічна політика, або порівняльні переваги, що забезпечуються за рахунок трудових ресурсів, природної сировини чи капіталу. В сучасних умовах наявність останнього є необхідною, проте недостатньою умовою конкурентоспроможності виробника, яка зумовлена швидше ефективністю використання товаровиробником ресурсів для виробництва продукції.

Враховуючи залежність сільськогосподарського виробництва від природних умов, важливим чинником розвитку продовольчого ринку є розміщення сільськогосподарського виробництва і спеціалізації регіонів країни на виробництві тих чи інших видів продукції.

Не менш важливим чинником збільшення пропозиції продовольства власного виробництва і підвищення ефективності його виробництва в сучасних умовах є кооперація та інтеграція капіталу шляхом створення аграрних холдингів. За принципами свого формування нова для вітчизняного агропромислового комплексу форма передбачає концентрацію фінансових і матеріально-технічних ресурсів їх учасників, удосконалення системи оподаткування з метою скорочення податкових виплат, використання ресурсів для застосування більш сучасних технологій переробки сировини. В кінцевому підсумку нові форми співробітництва стимулюють одержання додаткових доходів за рахунок підвищення якості продукції та конкурентоспроможності вітчизняного продовольства на внутрішньому ринку й забезпечення виходу на зовнішні ринки. Агрохолдинги можуть мати і міжрегіональний характер. Враховуючи недосконалість нормативно-правової бази, системи ціноутворення, високих транспортних тарифів, їх створення є найбільш доцільним в межах як одного регіону, так і в межах країни. Для сільськогосподарських товаровиробників участь в агрохолдингу — це перш за все гарантований збут продукції за прийнятними цінами, а для переробних підприємств - розширення сировинної бази і підвищення доходності виробництва, забезпечення стійкості своїх капіталів. Підвищенню доходності від реалізації продукції для учасників агрохолдингів буде сприяти участь у їх складі підприємств торгівлі. Крім покращення якості продукції, ефектом від створення агрохолдингів стане збільшення виробництва продовольства. Це дозволить одержувати додатковий прибуток і підвищити рентабельність за рахунок нарощування обсягів виробництва продукції, а не за рахунок підвищення цін на неї.

Збільшення пропозиції продовольства при зниженні витрат на його виробництво і реалізацію вимагає скорочення значної кількості посередників. Це дозволить знизити реальні ціни на продовольство, зробити їх більш доступними для населення, що, в кінцевому підсумку, призведе до підвищення попиту на вітчизняні продукти харчування, створення нових робочих місць, вирішення виробничих і соціальних проблем.

Необхідною умовою розвитку продовольчого ринку є здійснення, одночасно зі збільшенням пропозиції за рахунок власного виробництва, покращення розподілу продовольства і доведення його до споживача. Це потребує розвитку таких форм і методів організації ринку, включаючи формування сучасної інфраструктури, які будуть спрямовані на забезпечення стійкого і гарантованого забезпечення продовольством, фізичної та економічної доступності продовольства для всіх верств населення, незалежно від рівня їх доходів. Цей процес має базуватися на використанні переваг територіального поділу праці і спеціалізації, удосконалення міжрегіональних продовольчих і сировинних зв'язків, що стимулюватиме насиченість ринку вітчизняними продуктами харчування.

Для всіх перерахованих вище чинників характерним є залежність реакції виробництва на зміну ціни від тривалості його адаптації, яка визначає економічний стимул до збільшення пропозиції. Вважається, що зі збільшенням терміну адаптації зростає еластичність виробництва за ціною, адже при довгих термінах адаптації зазвичай змінюються обсяги виробництва. Можливим є вплив й інших чинників. При незначних проміжках часу між появою попиту і пропозицією еластичність виробництва за ціною тим більша, чим коротший виробничий період, зумовлений значною мірою біо-

логічними чинниками (виращування птиці у порівнянні з відгодівлею ВРХ). Якщо період часу між появою попиту і пропозицією в багатьох випадках співпадають з виробничим періодом, то еластичність виробництва за ціною, за інших рівних умов, буде залежати від норми відтворення.

У певні періоди часу виникає невідповідність між попитом і пропозицією за рахунок поточного власного виробництва. При цьому важливим джерелом пропозиції є надходження продовольства із запасів. Головною особливістю запасів є здатність швидкої адаптації: при незначній зміні цін можна швидко здійснити додаткову пропозицію із запасів і навпаки, за наявності вільних можливостей для зберігання надлишкова пропозиція може спрямовуватись на зберігання, що й визначає високу еластичність продуктів із запасу по ціні. В цьому випадку вплив інших чинників (ціни на засоби виробництва і технології зберігання) менш значущі. Пропозиція із запасів спрямована на вирівнювання короткострокових (сезонних) і середньострокових (річних і циклічних) коливань. Тенденції зміни запасів залежать від цінової політики держави.

Менш мобільною є пропозиція продовольства по імпорту, хоча вона потребує менше часу, ніж завершення розпочатого процесу виробництва. Зміни потреби в імпорті перебувають у причинно-наслідковому зв'язку з динамікою попиту та захистом, який гарантує внутрішня цінова політика держави для використання потенціалу попиту. При безперешкодному міжнародному обміні товарами ціна продуктів харчування чи різниця між внутрішніми і світовими цінами є головним чинником пропозиції по імпорту. При достатніх поставках з-за кордону еластичність пропозиції по ціні за рахунок імпорту, як правило, значно вища, ніж еластичність пропозиції власного

виробництва. Іншим чинником є ціна транспортних послуг.

Значною мірою еластичність сукупної ринкової пропозиції за ціною залежить від самої структури ринкової пропозиції: чим вища частка продуктів, які можуть бути поставлені із запасів або/та імпорту, тим вище, за інших рівних умов, еластичність пропозиції за ціною. Еластичність сукупної ринкової пропозиції за ціною може бути вища, ніж еластичність власного виробництва, якщо власне споживання (домашнє виробництво) сприятиме зміні ринкової пропозиції (сприятливі ринкові ціни можуть стримувати власне споживання, а несприятливі — призвести до збільшення кількості домашнього забою).

Досвід економічно розвинутих країн свідчить, що з метою уникнення значних, загрозливих стабільності ринкової кон'юнктури, змін у співвідношенні попиту:пропозиція на продовольчому ринку, виробництво і збут основних продуктів харчування має регулюватись державою. Найважливішим є здатність держави забезпечити продовольчу безпеку країни на рівні, що гарантує забезпечення нормальної життєдіяльності населення країни. Напрями державного регулювання в цьому випадку залежать від ситуації на національному продовольчому ринку, цільової спрямованості розвитку вітчизняного агропромислового комплексу та інших факторів внутрішнього і зовнішнього характеру. За надлишкової

пропозиції продовольства на внутрішньому ринку регулювання забезпечує підвищення (зростання) попиту на нього і скорочення пропозиції, при дефіциті — збільшення пропозиції.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Дослідження розвитку продовольчого ринку України в умовах глобалізації світових економічних процесів свідчать про наявність світової загрози продовольчій безпеці.

Виявлення напряму дії чинників на формування попиту і пропозиції на національному продовольчому ринку дозволить встановити рівновагу продовольчого ринку за рахунок відповідності платоспроможного попиту і товарної пропозиції, а для цього необхідним є посилення ролі держави.

З метою забезпечення населення якісними, екологічнобезпечними продуктами харчування слід гармонізувати нормативно-правову базу дотримання відповідного рівня якості і конкурентоспроможності вітчизняних продуктів харчування з міжнародними стандартами. Необхідним є запровадження дієвих важелів захисту внутрішнього ринку від імпорту продукції, що не відповідає встановленим стандартам, розширення системи державного стимулювання та фінансової підтримки розвитку органічного виробництва продовольчих товарів, розширення ринків збуту та створення системи національної сертифікації.

Література

1. Абсава Л.О. Формування глобального продовольчого ринку // Економіка АПК. — 2009. — №5. — С.122–128
2. Кириленко І.Г., Шмідт Р.М. Інституційні проблеми формування інфраструктури внутрішнього агропродовольчого ринку // Економіка АПК. — 2009. — №8. — С. 3–11.
3. Саблук П.Т., Мессель-Веселяк В.Я., Федоров М.М. Аграрна реформа в Україні (здобутки, проблеми і шляхи їх вирішення) // Економіка АПК. — 2009. — №12. — С. 3–14.
4. Статистичний збірник "Баланси споживання основних продуктів споживання населенням України" www.ukrstat.gov.ua

5. Статистичний збірник "Витрати і ресурси домогосподарств України"
www.ukrstat.gov.ua
6. www.fao.org. World agriculture: towards 2015/2030

АННОТАЦИЯ

Кирилюк О.Ф. Теоретические аспекты формирования спроса и предложения на продовольственном рынке Украины // Биоресурсы и природопользование. – 2012. – 4, № 3–4. – С. 126–134.

Обоснованы и обобщены теоретические аспекты формирования спроса и предложения на продовольственном рынке Украины, определены меры по обеспечению населения качественными, экологически безопасными продуктами питания с учетом внешних и внутренних факторов влияния на развитие национального продовольственного рынка.

SUMMARY

O. Kyryliuk. The theoretical aspects of the formation of supply and demand on Ukrainian food market // Biological Resources and Nature Management. – 2012. – 4, № 3–4. – P. 126–134.

Summarized the theoretical aspects of the formation of supply and demand on Ukrainian food market is development, measures to ensure the population quality, with environment-friendly food in the light of are influence of internal and external factors on the development of the national food market determined.